

U 11/2023 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE-direktivet)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 7 februari 2023 till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning samt en promemoria om förslaget.

På grund av den brådskande situationen lämnades först en E-skrivelse (E 5/2023 rd) om förslaget, som koordinerats inom statsrådets samordningssystem. U-skrivelsen innehåller inte några nya ståndpunkter i förhållande till E-skrivelsen.

Helsingfors den 25 maj 2023

Miljö- och klimatminister Maria Ohisalo

Specialsakkunnig Jouni Nissinen

EUROPEISKA KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL ÄNDRING AV EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2012/19/EU OM AVFALL SOM UTGÖRS AV ELLER INNEHÅLLER ELEKTRISK OCH ELEKTRONISK UTRUSTNING**1 Bakgrund**

Europeiska kommissionen lämnade den 7 februari 2023 ett förslag till ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning, COM(2023) 63 final.

Orsaken till ändringsbehovet är Europeiska unionens domstols dom i mål C-181/20 som avsåg en medlemsstats begäran om förhandsavgörande. Enligt domen har regleringen i WEEE-direktivet en retroaktiv karaktär när det kommer till producentansvaret. Retroaktiv reglering strider mot principen om rättssäkerhet, varför direktivet till denna del är ogiltigt.

2 Förslagets syfte

Förslaget syftar till att ändra artiklarna 12–15 i direktivet om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE-direktivet).

Enligt förslaget ska artiklarna 12–15 ändras så att de motsvarar tillägget av nya produktgrupper i tillämpningsområdet 2012 och 2018, dock så att motsvarande direkta verkan på det utökade producentansvaret före det undviks. En särskild produktgrupp i förslaget är solcellspaneler. Enligt artiklarna 12 och 13 i förslaget riktas kostnaden för att samla in och behandla dem endast på produkter som har släppts ut på marknaden efter den 13 augusti 2012. Beträffande annat sådant elektronikavfall som har inkluderats i WEEE-direktivets tillämpningsområde efter den 15 augusti 2018 påverkar bestämmelserna endast avfall som härrör från produkter som har släppts ut på marknaden efter det datumet. Förslaget syftar även till att uppdatera hänvisningen till den europeiska standarden EN50419 och samtidigt uppdatera hänvisningarna till WEEE-direktivet i standarden i fråga.

3 Förslagets innehåll**3.1 Förslagets huvudsakliga innehåll**

Anledningen till förslaget till direktiv är Europeiska unionens domstols förhandsavgörande C-181/20, där domstolen konstaterar att en retroaktiv tillämpning av artikel 13.1 i WEEE-direktivet strider mot principen om rättssäkerhet. Därför måste denna bestämmelse konstateras vara ogiltig till den del den ålägger producenter att finansiera kostnaderna för hantering av avfall orsakat av solcellspaneler som har släppts ut på marknaden under tiden 13.8.2005–13.8.2012.

För att korrigera rättsläget har kommissionen lämnat ett förslag till ändring av WEEE-direktivet. I förslaget klargörs från och med vilken tidpunkt som producenter av sådana solcellspaneler och sådan elektrisk och elektronisk utrustning för privathushåll som omfattas av WEEE-direktivet endast från och med den 15 augusti 2018 måste sörja för finansieringen av kostnaderna för insamling, behandling, återvinning och miljövänligt bortskaffande av utrustningen i fråga. Där

klargörs särskilt att producentansvaret gäller utrustning som har släppts ut på marknaden efter den 13 augusti 2012.

I förslaget föreskrivs även att producenter av elektrisk och elektronisk utrustning för privathushåll som omfattas av det ”öppna tillämpningsområdet” ska finansiera de ovan nämnda kostnaderna för el- och elektronikavfall från el- och elektronikutrustning som har släppts ut på marknaden efter den 15 augusti 2018. All sedvanlig elektrisk och elektronisk utrustning omfattas i praktiken av det öppna tillämpningsområdet.

De föreslagna bestämmelserna gäller principen om utökat producentansvar, som är en huvudprincip i direktivet om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning. Producentansvaret innebär att tillverkarna, importörerna och distansförsäljarna samt förpackarna av vissa produkter ansvarar för avfallshantering av sina produkter antingen själva eller organiserade i producentsammanslutningar.

3.2 Förslagets detaljerade innehåll

Genom förslaget till direktiv ändras artiklarna 12.1, 12.3 och 12.4, 13.1, 14.4 och 15.2 i WEEE-direktivet. Europeiska unionens domstols förhandsavgörande krävde egentligen endast att artikel 13.1 ändras, men för att bevara konsekvensen i direktivet krävs det enligt kommissionen ändringar i alla de angivna artiklarna.

I artikel 12 i direktivet klargörs från och med vilken tidpunkt som producenter av sådana solcellspaneler och sådan elektrisk och elektronisk utrustning för privathushåll som omfattas av WEEE-direktivet endast från och med den 15 augusti 2018 (elektrisk och elektronisk utrustning som omfattas av det så kallade ”öppna tillämpningsområdet”) måste sörja för finansieringen av kostnaderna för avfall från elektrisk och elektronisk utrustning för privathushåll. Där klargörs särskilt att producenter av solcellspaneler för privat-hushåll ska sörja för finansieringen av kostnaderna för skrotandet av solcellspaneler som har släppts ut på marknaden efter den 13 augusti 2012. Artikel 12 föreskriver dessutom att producenter av elektrisk och elektronisk utrustning för privathushåll som omfattas av det ”öppna tillämpningsområdet” ska finansiera kostnaderna för el- och elektronikavfall från elektrisk och elektronisk utrustning som har släppts ut på marknaden efter den 15 augusti 2018.

Den föreslagna ändringen i artikel 13 klargör från och med vilken tidpunkt som producenter av sådana solcellspaneler och sådan elektrisk och elektronisk utrustning för andra användare än privathushåll som omfattas av WEEE-direktivet endast från och med den 15 augusti 2018 måste sörja för finansieringen av kostnaderna för skrot från elektrisk och elektronisk utrustning. Där klargörs särskilt att producenter av solcellspaneler för andra användare än privathushåll ska sörja för finansieringen av kostnaderna för skrot från el- och elektronikutrustning som härrör från solcellspaneler när solcellspanelerna har släppts ut på marknaden efter den 13 augusti 2012. Det klargörs vidare att producenter av elektrisk och elektronisk utrustning som omfattas av det öppna tillämpningsområdet för andra användare än privathushåll ska sörja för finansieringen av ovan nämnda kostnader för el- och elektroniskskrot som härrör från elektrisk och elektronisk utrustning som har släppts ut på marknaden efter den 15 augusti 2018.

I artiklarna 14 och 15 görs vissa tekniska uppdateringar, som att uppdatera hänvisningen till den europeiska standarden EN50419 i direktivet om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning samt ges anvisningar om märkningen solcellspaneler och elektrisk och elektronisk utrustning som omfattas av denna ändring.

Dessutom innehåller förslaget till direktiv tekniska bestämmelser om ikraftträdandet samt om direktivets införlivande i medlemsstaternas nationella lagstiftning.

3.3 Förslagets ikraftträdande och nationellt genomförande

Direktivändringen avses träda i kraft den 20:e dagen efter att den har publicerats i Europeiska unionens offentliga tidning. För det nationella införlivandet föreslås en tidsfrist på ett år från att direktivändringen trädde i kraft.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Förslagets rättsliga grund är artikel 192.1 (miljö) i fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt (EUF-fördraget), som utgör rättslig grund för den rättsakt som ska ändras. Förslaget behandlas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och rådet beslutar om ärendet med kvalificerad majoritet.

Statsrådet anser att den rättsliga grund som kommissionen föreslår är adekvat.

Kommissionen konstaterar, som det anges i skäl 36 i direktiv 2012/19/EU, att medlemsstaterna inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målet för detta ändringsdirektiv, utan att det på grund av problemets omfattning kan uppnås bättre på unionsnivå. Därför anser kommissionen att Europeiska unionen i detta fall kan vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen.

Syftet med den riktade ändringen är att ändra redan befintliga bestämmelser i direktivet i linje med domstolens dom. Därför kan man enligt kommissionen dra slutsatsen att subsidiaritetsprincipen och principen om europeiskt mervärde efterlevs, vilket också ursprungligen var avsikten med antagandet av WEEE-direktivet. Det är enligt kommissionen dessutom nödvändigt med en ändring med tanke på att det kan finnas olika tolkningar från medlemsstaternas sida när det gäller frågan om när det utökade producentansvaret ska tillämpas på solcellspaneler och elektrisk och elektronisk utrustning som tagits med i tillämpningsområdet.

Enligt kommissionen går WEEE-direktivet i enlighet med proportionalitetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet. Därför är förslaget även förenligt med proportionalitetsprincipen.

Statsrådet instämmer i kommissionens bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

5 Förslagets konsekvenser

5.1 Konsekvenser för lagstiftningen

Innan det gällande WEEE-direktivet (2012/19/EU) antogs föreskrevs det om skyldigheten att finansiera hanteringen av skrot från solcellspaneler i artikel 14 i avfallsdirektivet (2008/98/EG), där medlemsstaterna gavs möjligheten att välja om det är den nuvarande eller tidigare avfalls-innehavaren eller producenten eller distributören som svarar för kostnaderna för avfallshanteringen. Enligt 46 § 2 mom. i den finska avfallslagen (646/2011) gäller producentansvaret ”de produkter som producenten släpper ut på marknaden eller säljer genom distansförsäljning direkt till användare i Finland och en sådan andel av andra motsvarande produkter som kan anses vara skäligen med hänsyn till producentens marknadsandel, oberoende av tidpunkten då produkterna

släppts ut på marknaden.” Formuleringen av bestämmelsen har varit helt i överensstämmelse med de etablerade tolkningarna av unionslagstiftningen.

Europeiska unionens domstols dom kan leda till att situationen i detta avseende förändras. Domstolens avgöranden binder medlemsstaterna som sådana, och genom detta ändringsdirektiv genomförs i EU-lagstiftningen det nämnda avgörandet C-181/20 av Europeiska unionens domstol, vilket kan orsaka att den nationella producentansvarslagstiftningen behöver ses över till vissa delar.

5.2 Ekonomiska konsekvenser

Kommissionen har inte gjort någon bedömning av förslagets ekonomiska konsekvenser.

Enligt uppgifter från finska producentsammanslutningar har den föreslagna direktivändringen inga betydande ekonomiska konsekvenser. Urbruktandet och avfallshanteringen av många monetärt värdefulla slag av el- och elektronikavfall sköts utifrån avtal mellan olika företag, och vad till exempel solcellspaneler beträffar uppstår det inte betydande mängder gammalt avfall ens mer långsiktigt.

Det är klart att en eventuell ändring av fördelningen av ansvaret för att hantera el- och elektronikskrot leder till att kostnadsfördelningen mellan producenter, avfallsinnehavare och eventuella andra parter ändrar på motsvarande sätt. Eftersom totalbeloppen dock är små och fördelas över flera år, blir de ekonomiska konsekvenserna av denna uttryckligen tekniska direktivändring inte betydande.

5.3 Administrativa konsekvenser

De administrativa konsekvenserna avser närmast en översyn av kapitlet om producentansvar i avfallslagen och utarbetandet av nya anvisningar med grund i detta som ett tjänstemannauppdrag.

5.4 Miljökonsekvenser

Kommissionen har inte gjort någon miljökonsekvensbedömning av förslaget. Kommissionen anser att den inte har något annat alternativ än att föreslå att WEEE-direktivet ändras i enlighet med Europeiska unionens domstols förhandsavgörande. Utöver de ekonomiska konsekvenserna blir det på nationell nivå sannolikt aktuellt med högst små ändringar i kedjan för att samla in el- och elektronikskrot, varför förslaget inte leder till betydande miljökonsekvenser.

6 Förslagets förhållande till grundlagen samt de grundläggande och mänskliga rättigheterna

Förslaget har inga väsentliga konsekvenser för tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

7 Ålands behörighet

I enlighet med 18 § 10 mom. i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Ärendet föredrogs i rådets miljöarbetsgrupp den 3 april 2023. Enligt ordförandelandet fortsätter behandlingen av förslaget i mitten av maj, varefter ärendet överförs till att behandlas av Coreper om det inte framgår något nytt vid behandlingen i rådets miljöarbetsgrupp. Finland lyfte i sina första inofficiella kommentarer fram att direktivändringen eventuellt kommer att kräva att den nationella avfallslagen behöver ändras och frågade om samma situation föreligger i andra länder.

Hittills har medlemsländerna uttalat sig endast i ringa mån om förslaget. Ändringen är nödvändig till följd av Europeiska unionens domstols beslut, vilket medlemsstaterna godtar som utgångspunkt. Förslaget har således ett brett stöd i medlemsstaterna.

Europaparlamentets tidsschema för behandlingen är ännu inte känt. Ansvarigt utskott är utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet (ENVI) och rapportör Anna Zalewska (PL, ECR).

9 Den nationella behandlingen av förslaget

Statsrådets U-skrivelse har beretts vid miljöministeriet. Ärendet behandlades i miljösektionen vid kommittén för EU-ärenden den 26 april 2023.

E-skrivelsens beteckning E 5/2023 rd.

Miljösektionen vid kommittén för EU-ärenden (EU23) behandlade utkastet till U-skrivelse i ett skriftligt förfarande den 4–5 maj 2023.

10 Statsrådets ståndpunkt

Finland anser att den föreslagna direktivändringen är nödvändig i ljuset av Europeiska unionens domstols dom C-181/20 i ett förhandsavgörandemål. Enligt avgörandet har regleringen i WEEE-direktivet till vissa delar en retroaktiv karaktär när det kommer till producentansvaret. Retroaktiv reglering strider mot principen om rättssäkerhet, varför direktivet till denna del är ogiltigt. Finland understödjer kommissionens föreslagna direktivändring och är redo att vid behov ändra den nationella lagstiftningen på motsvarande sätt.